

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет управління, адміністрування та туризму
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавр

Рівень вищої освіти

Обслуговування дітей в туризмі за матеріалами ТА «Партнер тур»,
м. Хмельницький

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

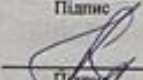
Шифр _____

Виконав: студент 4 курсу
група ТУР-20-1

_____ Підпис

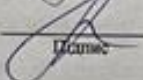
А.СОРОКА
Ініціали, прізвище

Керівник

_____ Підпис

О.ГРИНДІЙ
Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

_____ Підпис

О.ГРИНДІЙ
Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
туризму та готельно-
ресторанної справи

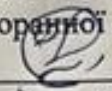

_____ Підпис

І. ЖУРБА
Ініціали, прізвище

20 06 2024 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
 Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
 Рівень вищої освіти магістр
 Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»
 Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
 Освітня програма Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
 зав. кафедри туризму та
 готельно-ресторанної справи
 Журба І. Є.
 06 05 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Сороки Анни Іванівни

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи Обслуговування дітей в туризмі за матеріалами ТА «Партнер тур», м. Хмельницький

керівник роботи Гриндій Оксана Станіславівна

затверджена Наказом по університету від «15» лютого 2024 р. №8

2 Строк подання студентом роботи на кафедру 20.06 2024 р.

3 Вихідні дані до роботи: посібники, періодичні видання, статистичні звіти, Інтернет джерела

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

У першому розділі розглянути теоретичні аспекти дослідження обслуговування дітей в туризмі. У другому розділі проаналізовано обслуговування дітей в туризмі туроператором «Партнер тур груп», ринок та дитячі тури. У третьому розділі розробка та ефективність туру.

5 Перелік графічного матеріалу:

Види і типи дитячого туризму; Аналіз сторінок у соц. мережах дитячих туроператорів; Структура туроператора «Партнер тур»; Кількість туристів «Партнер тур» на протязі 2018-2020рр.; Основні тури дитячого туризму туристичного оператора «Партнер тур»; Тури в європейські країни для школярів туроператора «Партнер тур»; Розрахунок собівартості туру; Фінансові результати від реалізації туру «Канікули на Закарпатті»; Рекомендовані пропозиції щодо розвитку дитячого туру;

5. Дата видачі завдання 06 05 2024 р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Назва етапу виконання ДР	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	06.05.2024	
2. Вивчення стану проблеми за темою «Обслуговування дітей в туризмі за матеріалами ТА «Партнер тур», м. Хмельницький», висвітлення її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет	10.05.2024	
3. Збір фактичного матеріалу	15.05.2024	
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи	20.05.2024	
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо. Обробка зібраного матеріалу	27.05.2024	
6. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми	03.06.2024	
7. Підготовка тексту Основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами	10.06.2024	
8. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	13.06.2024	
9. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	19.06.2024	
9. Здача роботи на кафедрі	20.06.2024	

Студент-дипломник

Підпис,

Анна СОРОКА

Прізвище, ініціали

Керівник роботи

Підпис,

Оксана ГРИНДІЙ

Прізвище, ініціали

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу Сороки Анни Іванівни
Тема роботи Обслуговування дітей в туризмі за матеріалами ТА «Партнер тур»,
м. Хмельницький
Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Науковий керівник старший викладач Гриндій О.С.
м. Хмельницький, 2024 р.

Дипломна робота виконана на 45с, містить 6 таблиць, 5 рисунків, з перелік джерел посилань складається із 36 найменування,   додатків.

Актуальність роботи. Протягом останніх двох років, з початку війни, в Україні спостерігалися негативні тенденції, такі як зниження платоспроможності більшості українців, зростання цін та безробіття, коливання валютного курсу та закриття повітряного простору, що негативно вплинуло на туризм загалом та розвиток туристичних індустрій зокрема. Одним з таких видів туризму сьогодні є дитячий туризм, який сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, зміцненню її здоров'я, підвищенню культурного рівня та раціональному використанню вільного часу. Колективізм, чесність, працьовитість і почуття відповідальності перед командою за результати своєї праці – це моральні якості, що розвиває дитячий туризм. Діти, які беруть участь у системі дитячого відпочинку, прискорюють свою соціальну зрілість, загартовуються психічно і фізично, активно готуються до праці. У дитячому туризмі пізнавальна, трудова, громадсько-політична діяльність дітей формується в органічній єдності, що має значний вплив на розвиток їхньої особистості та зв'язок з навколишнім середовищем.

У першому розділі розглянули сутність і специфіку дитячого туризму, його класифікацію та нормативно правову базу України щодо туристичної діяльності в дитячій сфері.

У другому розділі проаналізовано діяльність туроператора «Партнер тур» і аналіз дитячих турів «Партнер тур»

У третьому розділі розроблено дитячий тур для туроператора «Партнер тур» з врахуванням особливостей обслуговування; розрахували ефективність впровадження дитячого туру.

Ключові слова: дитячий туризм, «Партнер тур», аналіз, туроператор.

SUMMARY

for the thesis _____ Anna Ivanivna Magpies _____

The topic of the work: Serving children in tourism according to the materials of TA "Partner Tour", Khmelnytskyi _____

Specialty 242 "Tourism and recreation"

Department of tourism and hotel and restaurant business

Research supervisor, senior teacher Hryndii O.S.

Khmelnytskyi, 2024

The thesis was completed in 45 seconds, contains _6_ tables, _5_ figures, the list of reference sources consists of _36_ names, __ appendices.

Relevance of work. During the last two years, since the beginning of the war, negative trends have been observed in Ukraine, such as a decrease in the solvency of most Ukrainians, an increase in prices and unemployment, exchange rate fluctuations and the closure of airspace, which negatively affected tourism in general and the development of the tourism industry in particular. One of these types of tourism today is children's tourism, which contributes to the harmonious development of a child's personality, strengthening his health, raising the cultural level and rational use of free time. Collectivism, honesty, diligence and a sense of responsibility to the team for the results of their work are moral qualities that develop children's tourism. Children who participate in the system of children's recreation accelerate their social maturity, are hardened mentally and physically, and actively prepare for work. In children's tourism, cognitive, labor, social and political activities of children are formed in an organic unity, which has a significant impact on the development of their personality and connection with the environment.

In the first chapter, the essence and specifics of children's tourism, its classification and the normative legal framework of Ukraine regarding tourism activities in the children's sphere were considered.

The second section analyzes the activities of the tour operator "Partner Tour" and the analysis of children's tours "Partner Tour"

In the third section, a children's tour for the tour operator "Partner Tour" was developed, taking into account the specifics of the service; calculated the effectiveness of the implementation of a children's tour.

Keywords: children's tourism, "Partner tour", analysis, tour operator.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ В ТУРИЗМІ	10
1.1 Сутність і специфіка дитячого туризму	10
1.2 Класифікація дитячого туризму	12
1.3 Нормативно правова база України щодо туристичної діяльності в дитячій сфері	16
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ В ТУРИЗМІ ТУРИСТИЧНОЮ АГЕНЦІЄЮ «ПАРТНЕР ТУР ГРУП»	20
2.1 Аналіз туристичного ринку дитячого туризму України	20
2.2 Аналіз діяльності туроператора «ПАРТНЕР ТУР ГРУП»	26
2.3 Аналіз дитячих турів «ПАРТНЕР ТУР ГРУП»	30
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ В ТУРИЗМІ ТУРИСТИЧНОЮ АГЕНЦІЄЮ «ПАРТНЕР ТУР»	33
3.1 Розробка дитячого туру «Канікули на Закарпатті» для туристичного оператора «ПАРТНЕР ТУР» з врахуванням особливостей обслуговування	33
3.2 Розрахунок ефективності впровадження дитячого туру «Канікули на Закарпатті»	38
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАТИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Актуальність теми. Відпочинок – одна з найважливіших потреб людини, яка гарантує психологічну та фізіологічну повноцінність. В результаті люди мають можливість відновити свої моральні та фізичні сили, що позитивно впливає на їхнє загальне самопочуття.

Протягом останніх двох років, з початку війни, в Україні спостерігалися негативні тенденції, такі як зниження платоспроможності більшості українців, зростання цін та безробіття, коливання валютного курсу та закриття повітряного простору, що негативно вплинуло на туризм загалом та розвиток туристичних індустрій зокрема. Одним з таких видів туризму сьогодні є дитячий туризм, який сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, зміцненню її здоров'я, підвищенню культурного рівня та раціональному використанню вільного часу. Колективізм, чесність, працьовитість і почуття відповідальності перед командою за результати своєї праці – це моральні якості, що розвиває дитячий туризм. Діти, які беруть участь у системі дитячого відпочинку, прискорюють свою соціальну зрілість, загартовуються психічно і фізично, активно готуються до праці. У дитячому туризмі пізнавальна, трудова, громадсько-політична діяльність дітей формується в органічній єдності, що має значний вплив на розвиток їхньої особистості та зв'язок з навколишнім середовищем.

Дитячий туризм здійснює цілісний підхід до виховання дітей, заснований на нерозривності процесів навчання, виховання та відпочинку, психічного і фізичного розвитку дитини та підготовки її до життя і подальшої діяльності.

Однак, аналіз розвитку дитячого туризму в Україні показує, що в його організації існують певні проблеми.

Подальший розвиток дитячого туризму стримується низкою негативних факторів, серед яких обмежене різноманіття дитячих туристичних продуктів;

недостатня розвиненість інфраструктури дитячого туризму; мінімальна доступність дитячого відпочинку для більшості населення; недостатня законодавча база та єдині стандарти діяльності у сфері дитячого туризму; відсутність великої кількості компаній, що займаються дитячим туризмом, в єдиному реєстрі туроператорів; неспроможність багатьох організацій, що працюють з дітьми, забезпечити їхню безпеку; низька кваліфікація фахівців, які працюють у сфері дитячого відпочинку та туризму; недостатня поінформованість споживачів щодо пропонованих дитячих туристичних продуктів.

Таким чином, національні організації, що спеціалізуються на дитячому туризмі, стикаються з проблемою пошуку найбільш ефективних методів управління як для власних організацій, так і для дитячого туризму в цілому.

Дитячому туризму в Україні приділяли увагу багато науковців, зокрема О.О. Бейдик, К.С. Долгова, О.Ю.Малиновська, С.І. Нікітенко, А.Г. Калініченко, М.В. Плешивцова, Д.В. Чертовська, Н.М. Коцинтаінші тощо.

Об'єктом дослідження є обслуговування дітей в туризмі туроператором «ПАРТНЕР ТУР».

Предметом дослідження є організація та проведення дитячих турів для туроператора «ПАРТНЕР ТУР» з врахуванням особливостей обслуговування.

Метою роботи є аналіз актуальних напрямків вдосконалення організації та проведення дитячих турів на базі туристичного підприємства з врахуванням особливостей обслуговування та висвітленні аналізу обслуговування дітей в туризмі туроператором «ПАРТНЕР ТУР»

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- з'ясувати сутність та специфіку поняття «дитячий туризм»;
- розглянути класифікацію дитячого туризму
- дослідити розвиток ринку дитячого туризму в Україні;
- проаналізувати діяльність туроператора «ПАРТНЕР ТУР»
- проаналізувати дитячі тури туроператора «ПАРТНЕР ТУР»

- розробити дитячий тур для туроператора «ПАРТНЕР ТУР» з врахуванням особливостей обслуговування;
- розрахувати ефективність запропонованого туру та представити канали його просування.

Методи наукового дослідження. У ході виконання поставлених завдань використано теоретичні методи досліджень, а саме аналіз і синтез, класифікація, порівняння, систематизація знань.

Апробація результатів роботи. Основні наукові положення та результати досліджень були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тренди, реалії і перспективи розвитку туризму та готельно-ресторанної справи» (м. Хмельницький - Меджибіж, Україна, 23-24 травня 2024 року).

Логіка дослідження зумовила структуру дипломної роботи: три розділи, висновок, список використаних джерел, із 36 найменувань. Загальний обсяг 45 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ В ТУРИЗМІ

1.1. Сутність і специфіка дитячого туризму

Дитячий туризм має важливе значення для оздоровлення та навчання дітей, сприяє їх соціальній адаптації та професійній орієнтації. Водночас виховання та зміцнення здоров'я підростаючого покоління є одним із найважливіших пріоритетів внутрішньої державної політики України. Нині в науковій літературі існує багато способів його визначення [1].

На думку А. Н. Косих, під дитячим туризмом розуміється різновид соціального туризму, який заснований на перебуванні дітей в таборах під час відпочинку. О. А. Маслакова характеризує дитячий туризм як вид туризму, в якому споживачами основних послуг є діти. Вони відправляються в поїздки з різними соціальними цілями (відпочинок, оздоровлення), але обов'язково в супроводі дорослих (керівників групи, інструкторів або провідників). За словами А. Н. Косих, під дитячим туризмом розуміється соціальний туризм, заснований на перебуванні дітей у таборах під час канікул. О.А.Маслакова характеризує дитячий туризм як вид туризму, в якому основними споживачами послуг є діти. Вони подорожують з різними соціальними цілями (відпочинок, оздоровлення), але повинні бути в супроводі(керівників групи, інструкторів або провідників).

Зокрема, В. Монастирський (2012) провів аналіз сучасних тенденцій розвитку адаптивного туризму в Україні та Львівській області. Л.Жирак (2012) досліджувала вплив туризму на психофізіологічний стан дітей з вадами слуху. І. Арсененко та О. Топалова (2014) спробували окреслити зміст та методи класифікації туризму для осіб з обмеженими можливостями.

Розвитку дитячого туризму в Україні присвячені наукові праці В.К.Федорченко, Т.А.Дворової, В.В.Худо, В.І.Цибухи та М.П.Мальської. Саме

ці автори вперше узагальнили та систематизували матеріал з різних сторінок історії розвитку дитячого туризму в Україні. Проте питання розвитку розглядаються фрагментарно, а тому науково-методичні основи цього виду розвитку туризму потребують системного вивчення.[1].

Значний внесок у розвиток ресурсної тематики дитячого туризму зробила доктор географічних наук, професор О.О. Любіцева.

Аналіз та характеристика туристичних ресурсів світу, країни, України та її регіонів В. І. Стафійчук, О. Малиновська, В. Ф. Сірик, М. П. Крачила, Н. В. Фоменко, Н. О. Кравченко, В. І. Новікова, І. М. Філоненко та багато інших вчених і науково-дослідних установ з різних країн. університети[31].

Від питань здоров'я та розваг дітей залежить рівень життя людей і розвиток країни. Вагомий внесок у дослідження туризму в цьому напрямку зробили праці О. В. Колотухи.[10].

Сьогодні заклади оздоровлення та відпочинку пропонують дітям різноманітні програми, спрямовані на розвиток особистості, розширення кругозору та набуття нових умінь і навичок [9].

Дослідження понятійного апарату дитячого туризму показує, що більшість авторів розглядають його як соціальний туризм у широкому розумінні з точки зору розвитку дітей, організації дозвілля, а у вузькому – як організовані дитячі подорожі.

Кількість учнів шкіл, які беруть участь у проектах дитячого туризму, не перевищує 1,6 млн. осіб, що становить лише 20% від загальної кількості. Ця статистика свідчить про системні проблеми у сфері дитячого та підліткового туризму в Україні[6].

Дитячий туризм покликаний вирішувати кілька завдань: освітнє (безпосередньо навчання та розширення кругозору дітей), виховне, оздоровче, соціальне, розкриття талантів та ін. Це один із найбільш стійких секторів ринку туристських послуг [8,с.89].

Будучи невід'ємною частиною туристської галузі країни, дитячо-юнацький туризм в Україні в основному спрямований на вирішення важливих

соціальних завдань, пов'язаних із вихованням, оздоровленням і овітою нових поколінь через туристично-краєзнавчу діяльність, а саме:

- отримати нові знання;
- зміцнює організм і запобігає захворюванням;
- орієнтувати підростаюче покоління на здоровий спосіб життя та формувати позитивне ставлення до життя;
- розвиває кращий моральний характер людини та міжособистісні стосунки;
- готує молодь до призову на військову службу та навчання у вищих навчальних закладах військового типу;
- екологічне виховання, тобто виховання свідомого ставлення до природи нашої країни.

Отже, дитячий туризм важливий для поліпшення здоров'я, освіти, соціальної адаптації та професійної орієнтації дітей. Дослідники визначають дитячий туризм як вид соціального туризму, споживачами якого є діти у супроводі дорослих. Однак, дитячий туризм в Україні стикається з системними проблемами, в ньому беруть участь тільки 20% школярів. Його цілі включають освіту, охорону здоров'я та соціальний розвиток, що робить його стабільним сектором ринку туристичних послуг.

1.2 Класифікація дитячого туризму

Сучасна класифікація дитячого туризму можлива за декількома ознаками (рис.1.1) . Так, за географічною ознакою відпочинок молоді може бути:

1. внутрішнім (в межах свого регіону, міста або країни) (Додаток А):
  - екскурсії для школярів;
  - спортивний туризм (спортивно-туристські змагання);

- самодіяльні шкільні обміни;
  - пізнавальні та рекреаційні дитячі тури на комерційній основі;
  - оздоровлення та відпочинок у дитячих таборах
2. виїзним дитячим туризмом:
- організація міжнародних безвалютних обмінів;
  - освітні, ділові та заохочувальні виїзди для талановитих підлітків, переможців творчих конкурсів, олімпіад тощо;
  - пізнавальні та рекреаційні тури на комерційній основі;
  - виїзди у міжнародні молодіжні та дитячі центри (табори).

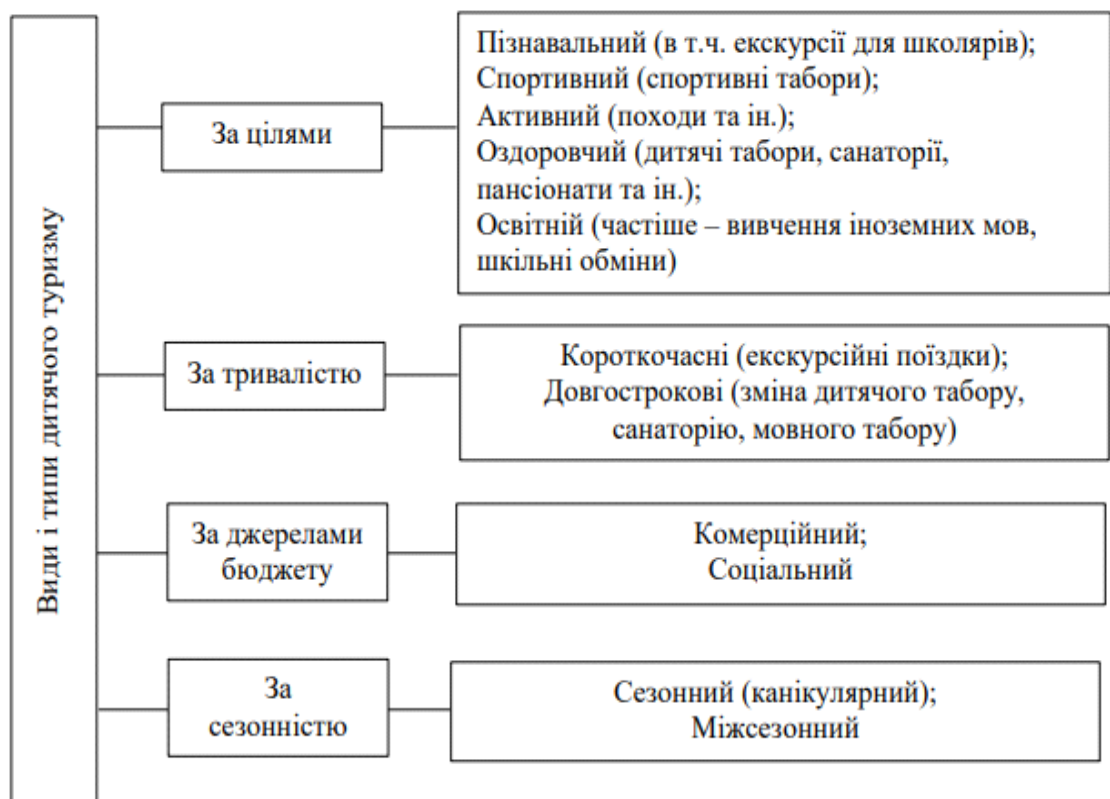

Рисунок 1.1 – Види і типи дитячого туризму

Набагато цікавіше розділяти відпочинок по цілях і завданнях, тематичних напрямках подорожей [22]:

- дитячий оздоровчий туризм – це відвідування лікувальних процедур і заходів, відпочинок в санаторіях. Частенько такі поїздки рекомендовані за медичними показниками, наприклад, при викривленні осанки лікарі виписують путівки в санаторії з лікувальними грязями;

- дитячий спортивний туризм – це командні змагання, поїздки з метою взяти участь у футбольних іграх, інших видах спорту. Сюди ж можна віднести і спелеотуризм, скелелазіння; дитячий пізнавальний туризм – відвідування музеїв, історичних об'єктів і пам'яток. Ідеально, якщо дітей супроводжуватиме гід, що знає історію, цікаві факти, захоплюючі події;
- дитячий освітній туризм – має риси подібності з пізнавального відпочинку, орієнтований на подорож, коли дитина може упізнати щось нове, чомусь навчитися. Наприклад, відвідування музею іграшки, де діти пробують свої сили в майстерності гончарного діла;
- дитячий культурно-пізнавальний туризм – відвідування виставок, об'єктів культурної спадщини, літературних вечорів. Цей відпочинок більше підходить для дітей свідомого віку – підлітків і молоді;
- дитячий екскурсійний туризм – прогулянки можуть здійснюватися як на природу, так і в межі міста. Серед засобів пересування – лижі, велосипеди, коні, а також піший відпочинок; дитячий екологічний туризм – пов'язаний з екскурсіями на луги, поля, в ліс, коли дитині надається можливість познайомитися з різноманітною флорою і фауною;
- дитячий водний туризм – це не лише плавання, але і прогулянки на морському і річковому транспорті. Популярними містами для водного туризму є – Канів, Дніпро, Запоріжжя; дитячий активний туризм – підходить для юних непосидьків. Спорт, екскурсії, безмежні ігри на свіжому повітрі – сюди можна включити масу напрямів відпочинку;
- дитячий сімейний туризм – знахідка не лише для підлітків, але і батьків. Курорт вибирають так, щоб і дитина не нудьгувала, і дорослі знайшли для себе зайняття до душі [22].

Нині в сфері дитячого туризму одночасно працюють як комерційні, так і некомерційні організації.

Комерційний простір складається з туристичних агентств, туристичних баз та приватних осіб, які працюють зі школярами. Діяльність комерційної

структури спрямована на отримання прибутку і здійснюється в конкурентному середовищі дитячого туризму.

У некомерційній сфері представлені:

- державні та муніципальні органи управління;
- державні та муніципальні освітні установи, включаючи установи додаткової освіти;
- громадські (самодіяльні) об'єднання, такі як туристські клуби, спортивні секції, дитячі та молодіжні громадські організації та рухи.

Робота некомерційної структурованої сфери здійснюється без отримання фінансового прибутку і фінансується за рахунок бюджетних асигнувань та залучених коштів, включаючи батьківську плату.

На сьогоднішній день існує також змішаний тип організації дитячого туризму, який поєднує державні дотації з фінансовими вкладеннями комерційних асоціацій, фондів і спілок.

Існують два типи установ додаткової освіти: різнопрофільні, які працюють на базі загальноосвітніх установ, і спеціалізовані, які мають власну базу.

До першої категорії належать численні туристичні групи та секції, які приписані до різнопрофільних закладів додаткової освіти, таких як будинки та центри дитячої творчості.

Серед спеціалізованих установ можна виділити Станції юних туристів, Центри дитячо-юнацького туризму та подібні. Більшість регіонів сьогодні також включають у свою діяльність супутні напрямки, такі як краєзнавство, екологія та інше.

Громадські об'єднання, які діють у установах додаткової освіти, відрізняються від гуртків та секцій наявністю власних нормативних документів та виборних органів управління та контролю. Вони також мають різноманітніші форми та напрямки діяльності, які виходять за межі освітнього процесу. Основною метою таких об'єднань є не лише надання учням знань, умінь та навичок, але й їх виховання та ефективна соціалізація.

Останнім часом з'явилися туристичні клуби, які мають статус юридичної особи та організаційно-правову форму громадського об'єднання, але насправді працюють як туристичні фірми. Вони організують туристичні маршрути та продають туристичні путівки.

Однак, відмінність між цими клубами-об'єднаннями та комерційними туристичними фірмами полягає в тому, що прибуток, отриманий від продажу путівок, не може бути розподілений між засновниками та членами об'єднання. Він повинен бути використаний тільки для досягнення статутних цілей клубу.

Українські громадські об'єднання, що займаються екологічним туризмом, також є популярними в країні. Деякі міжнародні фонди підтримують цей напрямок, надаючи різноманітні гранти для реалізації програм цих об'єднань.

Тому, на наш погляд, незважаючи на зростаючу важливість численних досліджень дитячого туризму та його діяльності, для ефективного розвитку вкрай необхідна робота, спрямована на формування системного підходу до організації туристично-краєзнавчих діяльностей з урахуванням взаємодії державних регулюючих органів у сфері туризму, культура, освітні установи, туристичних та громадських організацій. Ця взаємодія повинна ґрунтуватися на чіткому розумінні форм і методів туризму, які сприяють формуванню особистості початківців і соціально активних студентів [8].

1.3 Нормативно правове регулювання дитячого туризму

Залежно від категорії осіб, які здійснюють туристичні поїздки (подорожі, візити), їх цілей, використовуваних або відвідуваних об'єктів або інших ознак, існують певні види туризму, в числі яких закон України "Про туризм" виділяє і дитячий туризм.

Молодіжний туризм в Україні підпорядковується Міністерству освіти і науки. Поряд зі спеціалізованими закладами екологічного та натуралістичного профілів, закладами молодіжної технічної творчості та комплексними позашкільними закладами для дітей та юнацтва (палаці, центри, будинки позашкільної роботи, центри розвитку дітей та юнацтва), спеціалізовані туристичні та краєзнавчі заклади є невід'ємною частиною системи позашкільної освіти та виховання в Україні. Саме спеціалізована туристична та краєзнавча установа, яка становить основу системи дитячого та юнацького туризму в нашій країні.

Національний центр України з туризму та краєзнавства учнів (далі - Укрдержцентр), який знаходиться в безпосередньому підпорядкуванні Міністерства освіти і науки, здійснює роботу всього туристично-краєзнавчого комплексу країни. Укрдержцентр є освітнім, методичним та організаційним центром з туризму, краєзнавчої та туристської роботи з українськими студентами та учнями.

Незважаючи на те, що офіційна статистика свідчить про регулярне скорочення кількості дитячих санаторіїв і оздоровчих таборів, в даний час установ схожого типу як державних, так і приватних - велика кількість.

Нормативно-правове регулювання дитячого туризму передбачено державними стандартами, концепцією розвитку дитячо-юнацького туризму, національною стратегією дій в інтересах дітей, національною програмою дитячого культурно-пізнавального туризму, державною програмою та іншими документами, які забезпечують виконання основних вимог до стандартів обслуговування в сегменті дитячого туризму. У той же час в системі регулювання дитячого туризму існує безліч проблем, які вимагають негайного вирішення [24]. На думку більшості експертів туристичного ринку, в основному це пов'язано з відсутністю єдиних стандартів і надмірними, часто незадовільними умовами для перевезення дітей.[15].

12 травня 2004 року Кабінет Міністрів України вказав на необхідність вжиття затверджених заходів державної підтримки розвитку молодіжного та дитячого туризму:

- формування Міжвідомчої координаційної ради з розвитку молодіжного та дитячого туризму; створення реєстру об'єктів туристичної інфраструктури, які можуть бути використані для потреб молодіжного та дитячого туризму;
- створення механізмів підтримки кращих інноваційних проектів громадських та інших організацій по створенню і просуванню на ринку туристичних продуктів для дітей та молоді.;
- реалізація заходів зі створення мережі молодіжних готелів; - Розробка пілотних проектів молодіжних готелів.;
- підготовка пропозицій щодо виділення приміщень під молодіжні готелі або земельних ділянок під їх будівництво в кожному обласному центрі;
- розробка та затвердження символіки молодіжного туризму;
- підтримка благодійної акції "Подаруй дитині літо" - проведення фестивалю молодіжного туризму;
- Розробка та реалізація маркетингових кампаній для молодіжних готелів та дитячих оздоровчих закладів на міжнародному туристичному ринку;
- Залежно від вимог освітньої програми для різних вікових груп та рівня знань дітей та молоді, необхідно визначити індикативні теми екскурсій та краєзнавчих заходів у регіоні та визначити рівень знань;
- включити туристичні та екскурсійні подорожі в Україні в навчальну програму загальноосвітніх шкіл.;
- проведення Всеукраїнського ярмарку послуг, пов'язаних з організацією дитячого та оздоровчого туризму;
- створення інтернет-порталів, сайтів для відпочинку дітей та молоді;
- Видання сучасних карт, схем, довідників по дитячо-юнацьким туристичним маршрутам, путівників із зазначенням основних туристичних центрів для молоді, школярів і студентів;

- сприяти розвитку міжнародного молодіжного туризму в прикордонних районах; - організувати міжнародну конференцію "Молодіжний та дитячий туризм і відпочинок", провести наукові дослідження в галузі молодіжного туризму;
- формування цін на туристичні продукти для дітей та молоді, підготовка відповідних пропозицій та рекомендацій тощо [24].

Задоволення зростаючих потреб у реалізації нових форм дитячого оздоровлення можливе, і воно вже частково здійснюється завдяки створенню приватних дитячих закладів. Законом України «Про туризм» у статті 28 «Об'єднання суб'єктів туристичної діяльності та неприбуткові організації в галузі туризму» відображено відповідні положення щодо функціонування цього сектору громадянського суспільства і на основі цього існує доцільність налагодження ділових зв'язків між громадськими організаціями туристичного спрямування та туристичними фірмами. З метою реалізації та захисту своїх прав і законних інтересів у галузі туризму суб'єкти туристичної діяльності можуть створювати неприбуткові організації у сфері туристичної діяльності в порядку, визначеному Цивільним кодексом України або Законом України «Про об'єднання громадян» чи іншими законами. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства можуть об'єднуватися в громадські організації туристичної спрямованості для захисту своїх прав. Громадські організації туристичної спрямованості мають право представляти інтереси громадян – споживачів туристичних послуг відповідно до закону.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ В ТУРИЗМІ ТУРИСТИЧНОЮ АГЕНЦІЄЮ «ПАРТНЕР ТУР»

2.1 Аналіз туристичного ринку дитячого туризму України

Минуло майже 30 років незалежності, але сектор дитячий та підлітковий туризм в Україні тільки почав розвиватися. Попит є, але якщо туристична компанія хоче досягти високого статусу, вони повинні інвестувати багато сил і грошей. Туристичний дитячий ринок потребує висококваліфікованого персоналу та професійного досвіду у цій сфері. Наразі є зміни, ставлення і досвідченість дітей у сфері обслуговування. Вони вже добре знають і розуміють різницю між трьохзірковим та п'ятизірковим готелем. Тому можна сказати, що вимоги клієнта стають все вищими, а ціна водночас має задовольняти платоспроможну частину населення країни.

Розглядаючи український ринок дитячого туризму, варто поділити його на зовнішній і внутрішній. Зовнішній туризм включає закордонний (в'їзний і виїзний туризм), а внутрішній - подорожування по території країни. [13]. Таким чином, у «2019 році число іноземних громадян шкільного віку, що в'їхали в Україну в статусі туристів, становила 1 350 245 осіб». Це показує, що іноземцям цікава історична та культурна частина України. Внутрішній туризм в Україні теж має великий попит серед дітей шкільного віку, тому що подорожування країною дає можливість не тільки пізнавати її, оздоровитися та відпочити, а й вивчати історію та культуру України [3]. Можна зазначити, що туроператори не виконують роботу щодо вивчення всіх можливих маршрутів, які б могли задовольнити різні потреби населення. Це стримує розвиток сфери дитячого туризму.

Також на розвиток впливає мала кількість туристичних центрів. Стимує внутрішній дитячий туризм якість послуг і їх вартість, вона вища, ніж за кордоном. В цілому експерти з сфери дитячого туризму відзначають поступове

становлення ринку сфери в Україні. Крім того, туристичний потенціал України має можливість підходити як для активного відпочинку (гірськолижні курорти, рафтинг), так і для спокійного відпочинку в літніх таборах [3].

Попри це, в Мінсоцполітики інформують, що в 2020 році в Україні з чотирьох мільйонів дітей шкільного віку були задіяні у сфері відпочинку і оздоровлення близько двох мільйонів. При цьому поза увагою Мінсоцполітики залишилися заклади дитячого відпочинку, які належать до другого типу – це проєктні табори, які найчастіше діють відповідно до законів України «Про туризм» і «Про позашкільну освіту». Такі табори не мають своєї локації й організуються на базі дитячих центрів і клубів, спортивних закладів, мовних шкіл, баз відпочинку, готелів тощо [5].

За даними Державної служби статистики України за 2019, 2020 та 2021 роки, ми бачимо, що зменшилася кількість закладів для дітей (це було спричинено появою нових норм перебування для дітей дошкільного та шкільного віку) та зменшилася кількість дітей, які відвідали заклади влітку (рис. 2.3).

Оскільки на протязі декількох років карантинних обмежень навчання проводилося за змішаними формами, то сформувався дуже великий попит на шкільні поїздки Україною з відвідуванням місць за навчальною програмою. Розробляються навіть тури для окремих класів, за гідів обираються викладачі історії, які мають супроводжувати групу та розповідати навчальний матеріал [35].

Можливим стало й використання сучасних мультимедійних додатків в самих історичних пам'ятках та навіть упродовж туру. Мультимедійне доповнення включає в себе відео- та аудіоматеріали, які можуть ще більше зацікавити дітей та відтворити історичні події. Вони краще запам'ятовують навчальний матеріал, коли мають змогу побачити на власні очі та «доторкнутися» до історії. А оскільки багато історичних пам'яток пов'язані з українськими поетами, письменниками й драматургами, то можливо поєднати в навчальній подорожі українську історію та літературу. Іноді до таких турів

додається й географія, тому що дорогою є можливість побачити унікальні природні об'єкти.

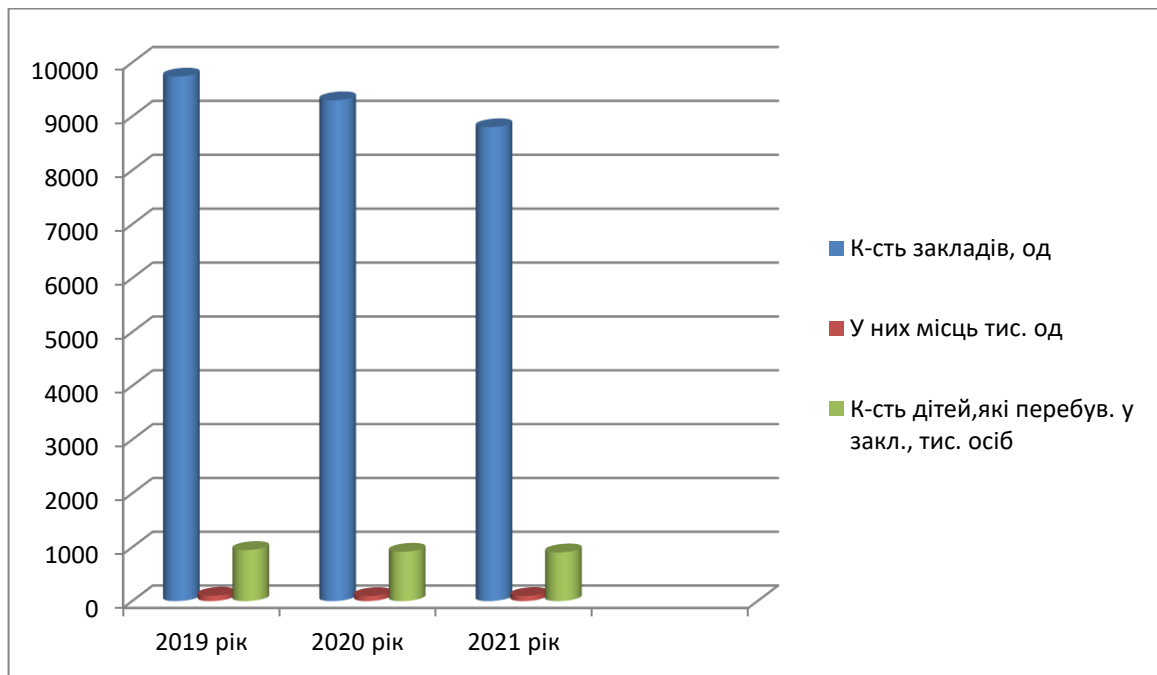

Рисунок 2 - Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку

Потрібно зазначити, що, попри всі обмеження та локдауни, у час, коли деякі області України перебували в зеленій зоні, бажаючі мали змогу подорожувати. Тому у 2020 році збільшився попит на подорожування в межах своєї області та всередині країни [16].

Через різкий попит на подорожі Україною туристи та туроператори стикаються з проблемами логістики, бо не в усі місця є можливість доїхати. Потрібно зазначити, що туроператорам важко провадити свою діяльність через нестабільність умов та обмежень, тому люди й віддають перевагу самостійним подорожам. Це обумовлюється тим, що під час карантину вводять обмеження на перебування в тій чи іншій місцевості, на переміщення людей та на роботу закладів галузі обслуговування.

Тому всі ці фактори вплинули на дитячий туризм та відбулися деякі зміни в роботі, такі як: термін актуальності туру (через зміни карантинних норм тур

має маленький «термін актуальності»), час бронювання (час зменшився в чотири рази, раніше бронювання потрібно було здійснювати за місяць, а зараз за тиждень), повернення коштів через позитивний тест на COVID-19, скасування подорожі групи через захворюваність однієї людини (групи дітей подорожують зазвичай класами, тому перебувають у контакті ще до подорожі), збільшення хвилювання батьків через можливість зараження дітей у турі. [13].

Також значний негативний вплив на індустрію туризму регіонів та цілої країни мають військові дії. Причини щодо військових дій та їх вплив на туризм є занепокоєння щодо безпеки; зменшення попиту; пошкодження інфраструктури; втрата робочих місць та негативний імідж, а це все маж вагомий вплив на розвиток туристичної діяльності в Україні.

Загалом, вплив військових дій на індустрію туризму є дуже серйозним та передбачає серйозні втрати у туристичній та інших сферах, і наслідки можна відчувати протягом багатьох років після закінчення військових дій [36].

Головними дитячими туроператорами України є: «Сант Валентин», «Sakums», «СВ-груп», «Київський Супутник», «ДАВ клуб», «тур Аккорд», «тур Інкомар», «Elita tour», «Пілігрим» та «Delta Travel». Напрямки, які охоплюють ці туроператори, складаються з поїздок у табори, подорожей Україною й за кордон та виїздів на навчання [10]. Засоби, якими туроператори можуть просувати свої послуги, можна поділити на два види. А саме:

1. зовнішні, спрямовані на споживача:

- реклама;
- персональний продаж;
- виставкова діяльність;
- стимулювання збуту;
- спонсорство;
- прямий маркетинг;
- брендинг

2. внутрішні, спрямовані на посередника:

- пільгові умови співпраці;

- ексклюзивне партнерство;
- додаткові заохочення;
- підвищена комісія;
- підтримку на етапах збуту.

Для подальшого аналізу були обрані п'ять найбільших дитячих туроператорів: «Сант Валентин», «Sakums», «СВ-груп», «Київський Супутник», «Elita tour». У 2021 році відбулася туристична виставка «Uitt 21», через COVID-19 вона не проводилася в 2020 році. Було 90 учасників (за даними, які розміщені на сайті виставки), з усіх учасників був тільки один дитячий туроператор: «Elita tour» [18].

Але також були інші організації, які є допоміжними у створенні дитячих турів (дитячі готелі, представники областей України, музеї з дитячими програмами, заповідники). При зустрічі на виставці представників інших дитячих туроператорів (які не брали участі цього року) вони мали насагу також поновити свою діяльність у виставці наступного року [28]. Це були представники таких компанії, як: «Сант Валентин», «СВ-груп» та «Київський Супутник». При аналізі сайтів дитячих туроператорів було визначено те, що «Sakums» оновив свій сайт у 2020 році. Концепція, дизайн та функціональність вийшли на новий рівень, що значно вплинуло на актуальність нового сайту. Усі соц мережі компанії «Sakums» були оновлені з використанням нового дизайну. Туроператор «Сант Валентин» оновлював свій сайт ще у 2021 році. Компанія «СВ-груп» спеціалізується саме на дитячих таборах та має окремі сайти для різних таборів, це: www.freestylecamp.com.ua, <http://freshcamp.com.ua/> та <https://lider.in.ua/>. Усі сайти мають схожу структуру, окрім основного сайту компанії [29].

Підприємство «Київський Супутник» має сучасний сайт та онлайн-бронювання, що є унікальною функцією серед дитячих туроператорів. Це зумовлюється тим, що груповий дитячий туризм зазвичай має формування з малих груп (однокласників), яких приводить до турфірми вчитель чи представник. А якщо батьки хочуть відправити свою дитину в подорож без

однокласників, то туроператор має визначити, куди і коли краще приєднатися до вже створеної групи. Менеджер, який організовує групу, зможе визначити куди краще приєднати дитину, бо на це впливають такі фактори як: вік, стать, особливості дитини та те зим дитина захоплюється.

Туроператор «Elita tour» оновив свій основний сайт у 2019 році, але не було використано цілісної концепції та сучасного дизайну. На момент проведення аналізу сучасними та зручними своїм функціоналом були сайти компаній «Sakums» та «Київський Супутник». Найпопулярнішими соц мережами для просування послуг є «Instagram» та «Facebook». Також зараз популярний «ТікТок». У таблиці 2.1 ми бачимо дані, які були зібрані при аналізі сторінок у соц мережах, обраних туроператорів [26].

Таблиця 2.1 - Аналіз сторінок у соц. мережах дитячих туроператорів

Туропера тори	«Сант Валентин»		«СВ-груп»		«Sakums»		«Київськи й Супутник»		«Elita tour»		Партнер Тур	
	Fb	Inst	Fb	Inst	F b	Inst	Fb	In st	Fb	Inst	Fb	Ins t
Кількість фоловері в сторінки	2 тис	783	67	985	1 6 т и с	1369	5 тис	24 2	3,5 тис	1 тис	1 ти с	86 4
Кількість інформац ійних постів	13	12	8	8	1 2	9	34	32	0	0	21	19
Середня кількість уподобан ь	6	4		8	32	5	1	17			9	7
Кількість рекламни х звернень	7	7	8	8	2 5	22	44	50			10	8

Після аналізу сторінок у соц мережах можна побачити, що найбільша активність на сторінці компанії «Київський Супутник» у фейсбуку. Але варто наголосити, що туроператор веде активну діяльність у просуванні своїх послуг для дорослих. З усієї кількості публікації про дитячі подорожі було лише

чотири. Також компанія «Sakums» у своїх публікаціях пропонує свої послуги, які надаються тільки дорослим клієнтам. Компанія «Сант Валентин» займає середню позицію серед обраних туроператорів. Під час аналізу сторінок у соц мережах були знайдені публікації від «Sakums» про те, що вони організовували безкоштовну екскурсію Києвом. Компанія «Сант Валентин» проводила безкоштовну виставку італійських вишів для школярів та всіх бажаючих [16].

Можна зазначити, що дитячий туристичний ринок в Україні достатньо великий та має попит серед людей. Є компанії, які ще на стадії розвитку, а є лідери цього ринку. Більшість туроператорів працюють зі своєю базою, яка була набута за велику кількість років. Деякі компанії працюють лише через туристичних агентів та за домовленостями з підприємствами України. Хоча видно, що компанії намагаються вийти на прямого клієнта через соц мережі та через інтернет. Більшість компаній вже оновили свої сайти чи продовжують оновлення для того, щоб клієнт легше міг знайти інформацію та придбати їхні послуги.

2.2 Аналіз діяльності туроператора «ПАРТНЕР ТУР»

Робота була написана на базі туристичного агентства «ПАРТНЕР ТУР», що знаходиться за адресою: Хмельницька область, місто Хмельницький, вулиця Героїв Майдану 10, офіс 104.

Контактний телефон: 0976226220

Туристична агенції «ПАРТНЕР ТУР» має власний веб-сайт, на якому можна знайти інформацію про тури, транспортні послуги, прокат спорядження, поточні акції та знижки, а також ціни на послуги. Сайт: <https://partner-tour.com/> (скріншот сайту зображено на рис.2.1.).

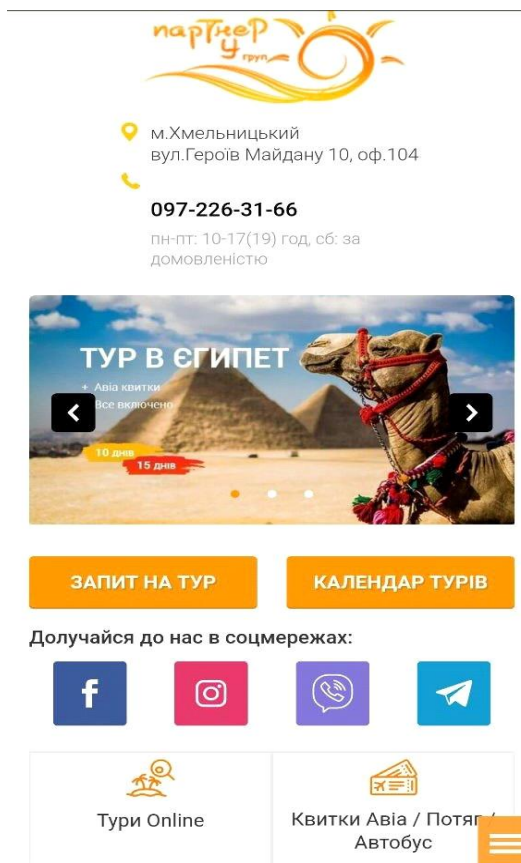

Рисунок 2.1 - Скріншот сайту «ПАРТНЕР ТУР»

Здебільшого мандрівники користуються пошуковими системами, щоб знайти інформацію про місце призначення, перевірити наявність пропозицій і дізнатися про ціни на послуги.

Турагентство «ПАРТНЕР ТУР» було утворено в 2013 році Бондар Олександром Ігоровичом. Управлінську структуру туроператора «ПАРТНЕР ТУР» розглянемо на рисунку 2.2.

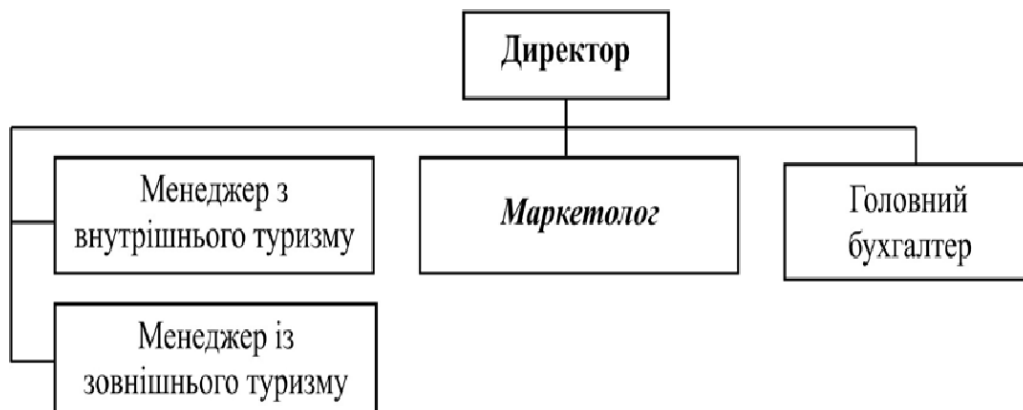

Рисунок 2.2 - Структуру туроператора «ПАРТНЕР ТУР»

Форма власності аналізованого суб'єкта туристичної діяльності – приватна.

За розміром туристична агенція відноситься до мікропідприємства (ст.55 Господарського кодексу України: «Суб'єктами мікропідприємництва є фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи підприємці, в якому середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід якого від усіх видів діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України).

У 2023 році послугами компанії скористалися понад 930 000 українських туристів. Сервісом «ПАРТНЕР ТУР» щодня користуються близько 600 осіб. Компанія організовує як групові, так і індивідуальні тури. Кожного туристичного сезону ТОВ «Партнер тур» відкриває для своїх клієнтів нові захоплюючі маршрути, а якість та рівень сервісу вже встигли отримати високу оцінку.

У 2018-2020 роках компанія обслужила загалом 130 000 туристів. З них 55 000 були міжнародними туристами, 15 000 – іноземними туристами та 60 000 – внутрішніми туристами (рисунок 2.3).

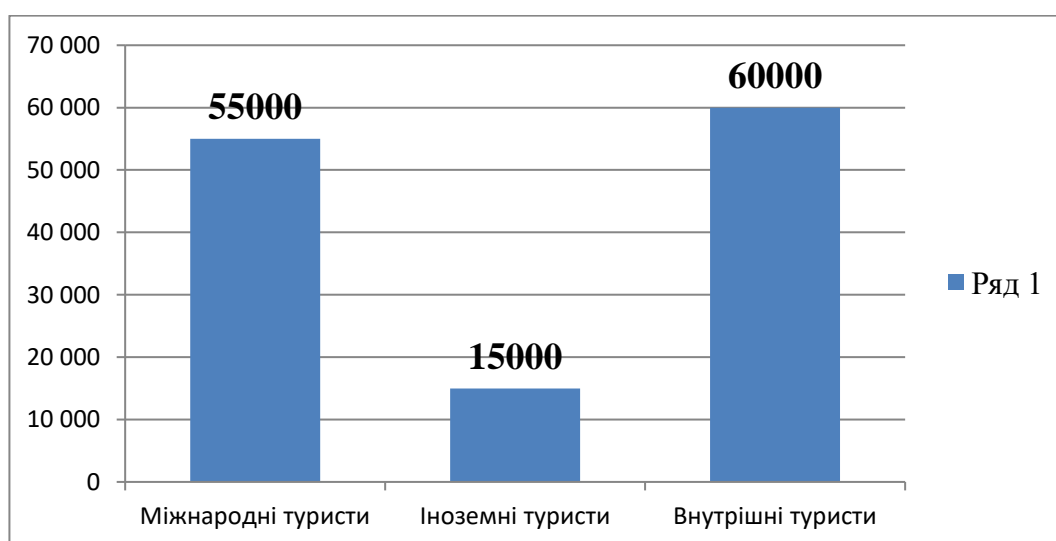

Рисунок 2.3 – Кількість туристів «ПАРТНЕР ТУР» на протязі 2018-2020 рр.

Найпопулярніші напрямки для українських туристів є стандартними: Туреччина та Єгипет; у 2018-2020 роках ТОВ «ПАРТНЕР ТУР» обслужило 13979 клієнтів за цими напрямками.

Туроператор «ПАРТНЕР ТУР» обслуговує як окремих туристів, так і туристичні групи, дорослих і дітей, бізнесменів і студентів, учасників конференцій і ділових зустрічей. Цей тур оператор організовує подорожі до різних країн світу, а також до красивих куточків нашої країни. Організація екскурсійних та культурних програм, відпочинок і лікування в санаторіях також входять до комплексу послуг даного тур агентства.

Місця для відпочинку у цього підприємства дуже поширені. До них входять: Грузія, Єгипет, Йорданія, Індія, Лівія, Прибалтика, Сирія, Таїланд, Туніс, Туреччина, Марокко, Іспанія, Греція, Італія, Чехія, Польща, Румунія, Чорногорія, Хорватія, Франція.

З усього вищевказаного видно, що туроператор «ПАРТНЕР ТУР» має зв'язки з великою кількістю країн світу і може запропонувати своїм клієнтам різноманітні подорожі: цікаві і професійно сплановані.

Однак, війна в нашій країні внесла свої корективи в роботу даного туристичного оператора. В перші час війни туристичні подорожі зупинились повністю. Ситуація в країні була нестабільною, велика кількість людей виїжджали за кордон, щоб врятуватись. Проте, поступово стало зрозуміло, що війна триватиме довго, тож потрібно адаптуватись до нових реалій і ближче до літа, яке є піковим сезоном для подорожей, попит почав знову відновлюватись. Проте, якщо порівнювати те бронювання яке є на зараз навіть з обсягом попереднього року (який також був складним через пандемію коронавіруса), то падіння є колосальним. В майбутньому на нас, чекає відновлення діяльності туристичної сфери, але щодо виїзного туризму з України, то багато чого буде залежати від швидкості відновлення економіки після війни. Звичайно, що діяльність досліджуваного нами турагенства переживає серйозну кризу, але саме воно одне з нечисленних туристичних операторів, яке використовує

додаткові методи заохочування клієнтів: існує гнучка система знижок (при другому звертанні 3% з путівки, при третьому 5 %, при наступних 7%).

Також кожний клієнт може забронювати собі тур, прямо вдома, в режимі online і отримати знижку; видача кожному клієнту при отриманні путівки рекламної продукції (календарів, пакетів, постерів, ручок і т. д.).

Через велику конкуренцію, потрібна постійна робота по вдосконаленні та вивченні досвіду організації та проведення туристичної діяльності, залучення цільової групи потенційних клієнтів оновлених поглядів на можливості організації відпочинку та бажання реалізовувати всі найсвіжіші ідеї туристичних подорожей клієнтів.

2.3 Аналіз дитячих турів туроператора «ПАРТНЕР ТУР»

Дитячий туризм – один з перспективних напрямків стабільного доходу для будь-якої країни, він вимагає висококваліфікованих фахівців, які мають свої особливості організації і мають досвід роботи з дітьми [34].

Дитячий відпочинок в Україні має деякі відмінності від дорослого. Дитячі екскурсії розробляються таким чином, щоб вони були цікаві й захопливі. Дітям не цікаві екскурсії, перенасичені історіями і складними історичними фактами. Вони також люблять активні прогулянки і одержимі можливістю доторкнутися до всього своїми руками. Ось чому туроператор «ПАРТНЕР ТУР» зібрало найкращі пропозиції для дітей молодшого та старшого віку. Ця туристична компанія пропонує морські круїзи, літні тури в Карпати і літні табори. Вибираючи тур по Україні на сайті туроператора «ПАРТНЕР ТУР», батьки можуть переконатися, що дитина захоплена корисними заняттями, отримує нові знання і позитивні емоції [33].

Туроператор «ПАРТНЕР ТУР» розробляє та впроваджує різні тури дитячого туризму, розглянемо деякі пропозиції у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Основні тури дитячого туризму туристичного оператора «ПАРТНЕР ТУР»

№	Назва	Кількість днів	Вартість, грн
1	Канікули у Карпатах	3	1450
2	Парк «Софіївка»	1	1600
3	Декілька днів на Закарпатті	5	4000
4	Тур «Шацькі озера»	1	1600
5	Фестиваль повітряних зміїв	1	1400
6.	Страусина ферма	1	700

Так, туроператор «ПАРТНЕР ТУР» пропонує в основному одноденні поїздки для дітей, вартість яких варіюється від 700 до 1600 грн.

ПАРТНЕР ТУР також пропонує екскурсії для дітей за кордон. Найчастіше ці тури відправляються в дитячі табори Болгарії, Польщі та Греції.

Всі дитячі табори мають однаковий режим дня для всіх дітей до 18 років.

Розклад виглядає наступним чином:

08:00 – Зарядка.

09:30 – Сніданок.

10:00 – Розваги біля моря.

11:30 – Аквааеробіка.

13:00 – Обід.

До 16:00 – вільний час для денного відпочинку, перегляд кінофільму.

16:00 – Активні види відпочинку, такі як настільний теніс, футбол, водне поло, майстер-класи та анімація біля моря.

19:00 - Вечеря.

20:00 - Вечірня шоу-програма.

21:00 – Тематична дискотека

Розглянемо тур «Декілька днів на Закарпатті»

Послуги які надає туроператор «ПАРТНЕР ТУР»:

- проїзд повністю по маршруту з Хмельницького
- проживання
- 3х разове харчування (що є важливо для дітей)

- компетентні та з досвідом водії та супроводжуючі

У цьому турі діти відвідають аквапарк в Косино, оздоровляться в термальних водах у Жайворонку, та відвідають сучасний і зручний аквакомплекс Карпатія.

Туроператор «ПАРТНЕР ТУР» проводить тури для дітей, особливо школярів на канікулах. Розглянемо варіанти, які оператор пропонує клієнту, таблицю 2.2.

Таблиця 2.2 - Тури в європейські країни для школярів туроператора «ПАРТНЕР ТУР»

№	Назва	Країна	Кількість днів	Вартість, грн
1.	Прекрасний Париж	Франція	7	18000
2.	Вихідні в Кракові	Польща	2	5500
3.	Чарівний Стамбул	Туреччина	6	11500
4.	Прогулянка Австрією	Австрія	4	9000
5.	Досконалість Італії (Венеції)	Італія	5	11000

Розглянемо тур «Чарівний Стамбул»

У цьому турі дуже багато чарівних місць, тут ви зможете відвідати найбільший і найстаріший палац Топкапи з неймовірною історією, побувати у палаці Долмабахче, поплавати на кораблику по Босфору, та зробити безліч неймовірних фото.

Так, туроператор «ПАРТНЕР ТУР» пропонує тури в різні європейські країни, середня вартість туру становить 5500 грн. Найдорожчий тур до Франції обійдеться в 18000 грн при поїзді на 7 днів.

Таким чином, можна зробити висновок, що туроператор «ПАРТНЕР ТУР» зосереджений на розвитку можливостей дитячого туризму не тільки в Україні, а й за кордоном.

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДІТЕЙ В ТУРИЗМІ ТУРИСТИЧНОЮ АГЕНЦІЄЮ «ПАРТНЕР ТУР»

3.1 Розробка дитячого туру «Канікули на Закарпатті» для туристичного оператора «ПАРТНЕР ТУР» з врахуванням особливостей обслуговування

Поява та розвиток сучасних технологій призвели до економії енергії людини та повної зміни способу життя. Це призвело до стресів, гіпокінезії та ожиріння. На жаль, діти також не уникнули цих змін. Раніше вони росли, насолоджуючись парками та природою, але сьогодні вони проводять все більше часу вдома перед телевізором або комп'ютером.

Дорослі часто забувають, що основна потреба дітей - це ігри та рух, які допомагають їм правильно рости та розвиватися.

Діти, які активно проводять відпустку в спортивно-оздоровчих таборах, розвивають здатність виконувати різноманітні дії. Для цього важливі добре організовані заняття з різними реквізитами та професійними аніматорами [30].

У новому дитячому турі основна увага буде приділена комплексу факторів, які сприяють дітям: оздоровчим, розважальним та пізнавальним. В Україні є все для дітей: казкові аквапарки і атракціони, музеї і тематичні курси для всіх видів спорту, театральні та музичні клуби. І це стосується не тільки місцевих дітей, але й усіх маленьких туристів, які приїжджають до країни.

Тому ми пропонуємо туроператору «ПАРТНЕР ТУР» запровадити новий дитячий тур під назвою «Канікули на Закарпатті», який задовольнить потреби дітей будь-якого віку під час шкільних канікул. Тур триватиме п'ять днів і має на меті надати позитивні емоції від активного відпочинку та ознайомити дітей з чудовими місцями країни. Програма включає безліч екскурсій, спортивні заходи, захоплюючі квести, інтерактивні майстер-класи та навчальні ігри.

Діти будуть проживати в сучасних нових приватних готелях міста Берегове, розташованих в 10 хвилини ходьби від центру. Готелі «У Діани» та «У Павла» пропонують номери для 2, 3 або 4 осіб з усіма зручностями, такими як туалет, душ, умивальник, телевізор і холодильник. На території готелів є альтанки і зона для барбекю.

Також туроператор ТОВ «ПАРТНЕР ТУР» забезпечує перевезення досвідченими водіями та супроводжуваними, які добре орієнтуються по маршруту і мають глибокі знання регіону. Використовують комфортні мікроавтобуси та автобуси для перевезення. Команда туроператора прагне зробити відпочинок максимально комфортним та працює над тим, щоб кожен турист зберіг приємні спогади та безліч фотографій з подорожі.

Пропонований дитячий тур «Канікули на Закарпатті» починається із зустрічі туристів на автостанції м. Хмельницького. Вийзд о 5:00 год.

Маршрут автобуса: Хмельницький – Тернопіль – Івано-Франківськ – Калуш – Берегове – Мукачево – Львів (об’їзна, ТЦ “Кінг Крос Леополіс”) – Стрий – Тернопіль – Хмельницький.

Програма туру «Канікули на Закарпатті»

1 день

- Зарядка
- Сніданок.
- Екскурсія до Верецького перевалу, де можна насолодитись карпатськими пейзажами і зробити фотосесію, а потім продовжити маршрут.
- Екскурсія до Палацу Шенборна та парку з озером. Серед карпатських гір розташований санаторій «Карпати», де знаходиться один з найгарніших і найромантичніших замків країни - мисливський замок графів Шенборнів, побудований у 1890 році. Замок має 365 вікон і 52 кімнати, до яких можна потрапити через 12 входів. Він оточений дендропарком з багатьма екзотичними рослинами, озером кохання і унікальним джерелом краси з гліцериновою водою, яка, за легендою, омолоджує на 10 років.

- Прибуття та поселення в м. Берегове. Якщо хочеться відчутися себе в іншій країні, де частина людей не розуміє української, російської та англійської мов, то вам однозначно потрібно відвідати столицю угорської України - Берегове. Саме це місто пропонує своїм гостям такі визначні місця, як готичний костел Всіх Святих (1370 р.), костел реформаторів (XV ст.), садибу князя Бетлені під назвою "Графський двір" (1629 р.), величний будинок імперського суду (1908 р.) та казино «Золота пава». Однак, найбільшою перлиною є басейни з унікальною термальною водою, яка піднімається з глибини 1600 метрів і лікує від 86 хвороб. Аналоги цієї води є лише в Новій Зеландії.

- Вечеря
- Ігри для знайомства.

2 день

- Зарядка.
- Сніданок.
- Екскурсія до Невицького Замку. Посеред лісу над мальовничою долиною річки Уж височіють руїни славного колись на все Закарпаття Невицького замку (XIV ст.), який служив колись укриттям для жінок і дівчат. Він ще й досі вражає своєю величчю і розмірами. Замок проходить наразі реконструкцію, тому можна побачити його вже з башнею, зробити фото з панорамою на річку Уж та Ужгород.

- Заїзд на «Лавандову Гору», де відкривається чудова панорама на українські гори та полонину Руна. Тут є величезна полонина в лаванді, а також окрім фото, можна зробити дегустацію крафтової продукції з лаванди.

- Відвідування курорту Лумшори. В підніжжі найбільшої полонини українських Карпат – полонини Руна, знаходиться бальнеологічний курорт Лумшори, який відомий ще з XVII ст. В ньому тісно переплелися райської краси природа і елементи пекла – величезні металеві чани, в яких варитимуть на повільному вогні в мінеральній сірководневій воді.

- Експедиція до курорту «Воєводино». Тут можна оглянути парк Шенборнів ХІХ століття, прогулятись по парковій території, випити ароматної кави або вина, яке приготоване в Млині, відвідати Церкву Св. Катерини, а також насолодитися прогулянкою та пікніком на свіжому повітрі, а також катанням на конях. Також ми відвідаємо монастир у селі Ракошино, де ви зможете скуштувати сири, мед та інші смаколики, виготовлені ченцями з власного фермерського господарства.

- Повернення до готелю м. Берегове.
- Вечеря.
- Після цього вас чекає ще одна вечеря та вільний час для прогулянки містом Берегове або в гриль зоні на території готелю.

3 день

- Зарядка.
- Сніданок.
- Виїзд до термальних вод Косино, де пропонується скупатися в фонтанах-джакузі з «кавою», «вином», «пивом», «паленкою», а також в фонтанах-ілюзія «Золотий кран здоров'я» висотою 15,5 метра.

- Аквавечірка.
- Літні розваги.
- Вечеря.
- Кіновечір.

4 день

- Зарядка.
- Сніданок.
- Експедиція на Дийдівське озеро. Це озеро, відоме як закарпатське море, розташоване в селі Дийда, Берегівському районі. Іноземці називають його не гірше, ніж озера в Хорватії. Тут можна відпочити дешевше, вода тепла та прозора, а пляж обладнаний піском.

Загальна площа озера – 54,6 гектарів, глибина – 16 м. На території є зона відпочинку «Бумеранг та Бора-Бора» з пляжем та секторами для відпочинку.

На пляжі є різні атракціони для активного відпочинку, такі як водні гірки, катер, водні лижі, «таблетка», «банан», катамаран, сапи, байдарки, гідро-зорб. Ціни на атракціони середні. Також є майданчик для волейболу та міні-футболу, дитячий майданчик. На території пляжу є ресторан, піцерія та магазин.

- Вечеря.
- Піратська вечірка.

5 день

- Зарядка.
- Сніданок.
- Екскурсія до аква-комплексу Карпатія в Мукачево, де також можна погуляти по місту та відвідати замок Паланок.

У місті Мукачево розташований сучасний комплекс «Карпатія», який включає в себе аква-зону та аквапарк. У комплексі є 9 басейнів, з них 2 термальні, відкритий хвильовий басейн розміром 40×40 метрів, 4 види водяних гірок, відкритий оздоровчий басейн, який працює взимку, басейн-ріка, який проходить через всю аква-зону, два дитячих басейни для різних вікових категорій, Spa-зону з сауною, соляною кімнатою, інфрачервоною сауною, лазнею, Lounge-зону з басейном та багато лежаків під відкритим небом. Вартість входу - 300 грн для дорослих, 150 грн для дітей до 13 років, також є сімейні тарифи.

- Екскурсія до замку Паланок.
- Виїзд з Мукачево, забір туристів з локацій та прибуття в готель.
- Вечеря.
- Курс молодого кухаря. Знайомство з найвідомішими стравами Закарпаття.

- Кулінарні мандрівки.
- Дегустація.

Отже, запропонований тур, на нашу думку буде користуватись попитом серед дітей шкільного віку, завдяки насиченій програмі відпочинку.

3.2. Розрахунок ефективності впровадження дитячого туру «Канікули на Закарпатті»

Продаж туристичного продукту є основною метою діяльності будь-якого туристичного підприємства. Від результату реалізації туру залежить життєздатність, конкурентоспроможність та доцільність існування фірми-продавця.

Ключова роль у розвитку та продуктивному функціонуванні галузі туризму та конкретного туристичного підприємства належить такому поняттю як ефективність діяльності. У свою чергу ефективність відображається у кількості реалізованого туристичного продукту та витрат на його створення та просування.

Отже, проведемо розрахунок собівартості розробленого дитячого туру у таблиці 3.1. Відзначимо, що мінімальна група дітей складає 10 осіб.

Таблиця 3.1 – Розрахунок собівартості туру

№	Назва статті	Вартість (грн)	Кількість (од)	Загальна вартість (грн)	
				за особу	за групу
1.	Транспорт	300	10	300	3000
2.	Проживання в готелі	2500	10	2000	20000
3.	Харчування на 5 днів	2500	10	2000	20000
4.	Страховання	300	10	300	3000
5.	Організація екскурсій (вартість вхідного квитка)				
5.1.	Екскурсія до Верецького перевалу	150	1500	150	1500
5.2.	Екскурсія до Палацу Шенборна та парку з озером	150	1500	150	1500
5.3.	Екскурсія до Невицького Замку	150	1500	150	1500
5.4.	Екскурсія до курорту «Воеводино».	150	1500	150	1500
5.5.	Екскурсія на Дийдівське озеро.	150	1500	150	1500
5.6.	Екскурсія до аква-комплексу Карпатія в Мукачеві	300	3000	300	3000
5.7.	Екскурсія до замку Паланок	150	1500	150	1500
6.	Послуги гіда	400	4000	400	4000

7	Курорт Лумшори	430	4300	430	4300
8.	Кінотеатр	180	10	100	1000
9.	Собівартість туру			6730	67300
10.	Прибуток (30%)			1659	16590
11.	Вартість туру без ПДВ			7189	71890
12.	ПДВ (20%)			1437,80	14378
13.	Повна вартість туру			9526,8	98268

Розрахуємо базові фінансові показники реалізації туру «Канікули на Закарпатті».

1. Валовий дохід від надання послуг визначається як добуток кількості проданих турів на їх вартість. $98268 * 24$ турів на рік = 2 358 432 грн.

2. Чистий дохід від надання послуг розраховується як різниця між валовим доходом та ПДВ. Виокремимо ПДВ (20%). Чистий дохід від надання послуг = 2 311 263,36 грн.

3. Валовий прибуток визначається як різниця чистого доходу від надання послуг і собівартістю послуг.

Собівартість реалізації турів (24 тури на рік) = 67 300 (собівартість 1 групового туру) * 24 (реалізованих турів в рік) = 1 615 200 грн.

Валовий прибуток = 2 311 263,36 – 1 615 200 = 696 063,36 грн.

4. Чистий прибуток визначається як різниця результату від операційної діяльності (Валовий прибуток) та податку на прибуток. Ставка податку на прибуток становить 18%.

Виокремимо податок на прибуток (ставка податку 18%).

Податок на прибуток (ставка податку 18%) = $(696\ 063,36 * 18\%) / 100\% = 125\ 291,4$ грн. Чистий прибуток = $696\ 063,36 - 125\ 291,4 = 570\ 771,96$ грн.

Для більш наглядного вигляду, зведемо отримані результати у таблицю 3.2

Таблиця 3.2 - Фінансові результати від реалізації туру «Канікули на Закарпатті»

Показники	Сума, грн
Валовий дохід від надання послуг	2 358 432
Чистий дохід від надання послуг	2 311 263,36
Собівартість послуг	1 615 200
Валовий прибуток	696 063,36
Податок на прибуток (18%)	125 291,4
Чистий прибуток	570 771,96

Таким чином, повна вартість туру становить 9526,80 грн (проїзд, проживання, страхування, харчування вхідні квитки, екскурсійне обслуговування).

Просування нового туристичного продукту за допомогою соціальних мереж та розміщення інформації на сайті. Просування у соц. мережах дуже хороший метод, так як більша частина молоді зараз проводить частину свого дня у різних соц мережах, до прикладу Інстаграм, тут можна зробити як звичайну рекламу, так і просувати свій продукт через блогерів. Розміщення інформації на сайті: за допомогою сайту люди можуть дізнатися більше як про туроператора, так і про туристичний продукт.

Таблиця 3.3 - Рекомендовані пропозиції щодо розвитку дитячого туризму

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	Розробка туру «Канікули на Закарпатті»	Пропозиція нового туру туроператору	Збільшення кількості продажів турів для дітей під час літніх канікул
2	Інформаційне просування нового туру	Просування нового туристичного продукту за допомогою соціальних мереж та розміщення інформації на сайті	Збільшення кількості запитів на даний туристичний продукт

ВИСНОВКИ

Вивчивши та проаналізувавши значну кількість літературних джерел із зазначеної теми можна прийти до наступних висновків та узагальнень:

1. З'ясували сутність та специфіку поняття «дитячий туризм».

Дитячий туризм має вирішальне значення для здоров'я, освіти та соціальної адаптації дітей. В Україні він є головним пріоритетом для уряду. Дитячий туризм може бути різним і включати перебування в таборах або поїздки з соціальними цілями з дорослими. Дослідження у цій сфері в Україні та світі зосереджені на питаннях ресурсів, адаптивного туризму та впливу на розвиток дитини.

Однак для розвитку дитячого туризму потрібен системний підхід. Поняття дитячого туризму широко розглядається як форма соціального туризму для особистого розвитку та організованих подорожей. Лише 20% школярів в Україні залучені до дитячого туризму, що свідчить про системні проблеми. Потрібен ефективний розвиток дитячого туризму із застосуванням системного підходу, враховуючи взаємодію органів державної влади, закладів культури, навчальних закладів, туристичних організацій.

2. Дослідили розвиток дитячого туризму в Україні.

За 30 років незалежності України дитячий туризм тільки розвивається. Він вимагає великих зусиль, інвестицій, професіоналізму та досвіду. Клієнтська база зростає і стає більш вибагливою, як в іноземному, так і у внутрішньому туризмі. Внутрішній туризм також популярний з освітньою та оздоровчою метою. Однак невелика кількість туристичних центрів, висока вартість послуг та недостатня вивченість можливих маршрутів стримують його розвиток.

Попри те, що у 2020 році відпочинком та оздоровленням було охоплено два мільйони з чотирьох мільйонів дітей шкільного віку, кількість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку зменшилася.

Під час карантину змішана форма навчання зумовила високий попит на шкільні поїздки в Україні. Збільшилося використання мультимедійних додатків та поєднання історії, літератури та географії. У 2020 році також зростає кількість самостійних подорожей сім'ями та групами.

Військові дії та карантинні обмеження спричинили логістичні проблеми, що вплинули на роботу туроператорів та збільшили тривогу батьків.

Більшість дитячих туроператорів оновили свої сайти, вийшовши на новий рівень дизайну, функціональності та присутності в соціальних мережах.

3. Проаналізували діяльність туроператора «ПАРТНЕР ТУР».

Туроператор «ПАРТНЕР ТУР» - це товариство з обмеженою відповідальністю, засноване у 2013 році. Обслуговує як індивідуальних туристів, так і туристичні групи, дорослих і дітей, бізнесменів і студентів, учасників конференцій і ділових зустрічей.

Цей туристичний оператор організовує мандрівки до різних країн світу, а також до мальовничих куточків нашої країни. Організація екскурсійних та культурних програм, відпочинок і лікування в санаторіях також входять до комплексу послуг даного туристичного агентства.

Географія подорожей цього підприємства дуже поширена. До неї входять як Грузія, Єгипет, Йорданія, Індія, Лівія, Прибалтика, Сирія, Таїланд, Туніс, Туреччина, Марокко, Іспанія, Греція, Італія, Чехія, Польща, Румунія, Чорногорія, Хорватія, Франція, Домініканська республіка.

З усього вищевказаного видно, що туроператор «ПАРТНЕР ТУР» має зв'язки з багатьма країнами світу і може запропонувати своїм клієнтам найрізноманітніші подорожі: цікаві і професійно сплановані.

Війна та карантинні обмеження вплинула на них, однак вони використовують систему знижок, пропонують онлайн-бронювання та рекламні продукти, щоб привабити клієнтів, незважаючи на кризу. Вони постійно вдосконалюють і вивчають туризм, зосереджуючись на потребах клієнтів і новітніх туристичних ідеях.

4. Розробили дитячий тур для туроператора «ПАРТНЕР ТУР» з врахуванням особливостей обслуговування.

Запропонували туроператору "ПАРТНЕР ТУР" впровадити новий дитячий тур під назвою «Канікули на Закарпатті», який задовольнить потреби дітей шкільного віку під час шкільних канікул. Тур триватиме п'ять днів і має на меті надати позитивні емоції від активного відпочинку та ознайомити дітей з чудовими місцями країни. Програма включає безліч екскурсій, спортивні заходи, навчальні ігри та захоплюючі кіновечори та дискотеки

Діти будуть проживати в сучасних нових приватних готелях міста Берегове, розташованих в 10 хвилинах ходьби від центру. Готелі "У Діани" та "У Павла" пропонують номери для 2, 3 або 4 осіб з усіма зручностями, такими як туалет, душ, умивальник, телевізор і холодильник. На території готелів є альтанки і зона для барбекю.

Також туроператор «ПАРТНЕР ТУР» забезпечує перевезення досвідченими водіями та супроводжуючими, які добре орієнтуються по маршруту і мають глибокі знання регіону. Використовують комфортні мікроавтобуси та автобуси для перевезення. Команда туроператора прагне зробити відпочинок максимально комфортним та працює над тим, щоб кожен турист зберіг приємні спогади та безліч фотографій з подорожі

Розрахунок ефективність впровадження даного туру показав, що періодичність його використання до 24 разів на рік принесу даному підприємству чистий прибуток 570771,96 грн з врахуванням мінімальної групи обслуговування 10 туристів, що допоможе зміцнити положення туроператора «ПАРТНЕР ТУР» на ринку дитячого туризму України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов В. В., Тонкошкур В.В. Історія туризму: підручник. Харків: Форт, 2010. 286 с
2. Беркова О. П., Дудник І. М. Роль туристичної інфраструктури в розвитку соціально-економічної системи. Матеріали VII Між. наук.-практич. конф. «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України», присвяченої 70-річчю утворення Льотної академії НАУ / За заг. ред. д.г.н. О.В. Колотухи. Дніпро: Середняк Т. К., 2021. 162 с.
3. Бутусов Г. Аналіз туристичного ринку України. *Галицькі контракти*. №5. 2006. С. 8-10.
4. Бейдик О.О. Словник – довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. Київ:Палітра, 1998.- 130 с.
5. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг: навч. посіб. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с.
6. Галасюк С. С. Сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 15. С. 197-202.
7. Гонгало П.Ф. Проблеми відтворення ресурсного комплексу України. *Економіка і Екологія*. 2014. №15. 127 с
8. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу: навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2004. 192 с.
9. Діденко К. Д., Жученков В. Г. Медичний туризм в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 16. Ч. 4. С. 101-105.
10. Дубінський С. В., Орлова В. М. Визначення факторів, які забезпечують розвиток медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні. *Академічний огляд*. 2017. № 2 (47). С. 12-20.

11. Іжі М. М., Бабова К. Д., Безверхнюк Т. М. Лікувально-оздоровчий туризм: навч. посіб. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. 626 с.
12. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги XXI, 2008. 300с.
13. Коваль П.Ф. В'їзний туризм: навч. посібник. Ніжин: Лук'яненко В.В., 2010. 304 с.
14. Калініченко А. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку: поняття, види та форми діяльності. Державне управління в Україні: проблеми державотворення, виклики та перспективи: Матеріали II Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів з державного управління (3 червня 2011 року) [Електронний ресурс]. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2011. С. 30-34.
15. Курортні ресурси України. Київ: Укрпрофоздоровниця, «Тамед», 2019. 334 с.
16. Кучеренко В.С. Аналіз наукових підходів до визначення рекреаційно-туристичної діяльності. Contemporary International Relations: Topprical Highlghs Of Theory And Practice – 2023: Monograph/ Edited by D.Sc. in Pedagogy, Prof. Nataliia Vasylyshyna. Warsaw. 2023. С.620-647.
17. Кучеренко В. С., Бут М. Г., Фокін С. П. Напрямки і тенденції розвитку рекреації і туризму в Україні на сучасному етапі. Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал. 2023. №72. С. 192-198.
18. Лабскір В. М. Туристичні об'єкти України: навч. посіб. Харків: НТУ «ХП», 2002. 175 с.
19. Масляк П.О. Рекреційна географія: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 343 с.
20. Мацола В.І. Рекреційно-туристичний комплекс України. Львів: Світ, 1997. 259 с.
21. Максимюк С. П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2009. 670 с.
22. Пазенок В.С. Філософія туризму. Київ: Кондор, 2014. 268 с.
23. Рутинський М. Сільський туризм. Київ: Знання, 2016. 271 с.

24. Роїна О. М. Туристична діяльність в Україні: нормативно-правове регулювання. 2-е вид., змін та доп. Київ: КНТ, 2006. 464 с.
25. Скрипник Н. Я., Сердюк А. М. Рекреаційна географія: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.
26. Смалъ І.В. Основи географії рекреації та туризму: навч. посіб. Ніжин: НДПУ, 2004. 264 с.
27. Тихоненко Ю. М., Крижанівська Ю. В. Високий рівень туристичного обслуговування - необхідна передумова розвитку туризму. *Сучасні тенденції та стратегії розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу*, 2019. С.173
28. Туристична курортологія. Конспект лекцій. Чернівці: Рута, 2007. 116 с.
29. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
30. Фокін С. П. Спортивний і спортивно-оздоровчий туризм: питання термінологічного апарату. Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми виховання і спорту: наук. монограф. Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2016. С. 88-90.
31. Федорченко В. К., Дьорова Т.А. Історія екскурсійної діяльності в Україні. Київ: Вища шк., 2002. 195 с.
32. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – 3-т^о вид., перероб. і доп. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 232 с.
33. Khoo-Lattimore C.; Jan MJ Family on vacation: identifying the hospitality needs of European parents with young children. *Young consum.* 2018, 19, 159-171.
34. Nickerson N. P.; Jurowski K. Influence of Children on Vacation Travel Patterns. *J. Vacat. Mark.* 2001, 7, 19-30.
35. Zamani Z. Early Childhood Preferences: What Drives Cognitive Play in Outdoor Preschool? *Int. J. Early Child.* 2017, 15, 256-274.

36. Cosco N.G. Motivation to move: opportunities for physical activity in preschool playgrounds. PhD. Dissertation, Heriot Watt University, Edinburgh, UK, May 30, 2006.